

Avdelningen för Hälsa och miljö

Malin Hagman

Säkerhetsarbetet vid Kils RF och Färjestad RK

The Safety work at Kils RF and Färjestad RK

Riskhantering och Samhällssäkerhet
Magisteruppsats

Datum/Termin: 2007-09-24
Handledare: Inge Svedung
Stefan Backe
Examinator: Ragnar Andersson

Abstract

“The Safety work at Kils RF and Färjestads RK”

Essay in Risk management and Community safety, D-level

Author: Malin Hagman

Tutor: Inge Svedung and Stefan Backe

The purpose of this essay is to examine how two riding schools work with their safety. Riding is one of the most popular sports in Sweden but also very dangerous. Sweden has a lot of riding schools and almost half a million that rides. Therefore it's very important that riding, and especially riding at riding schools has the highest level of safety with regards to harmful events.

The purpose leads to the overarching research question for this essay, which is: *How does the Safety work look at two riding schools in the area of Karlstad?* Out of this question, seven specified research questions have been constructed. They are:

1. *Do the pupils get education and informed about the safety?*
2. *Is there one staff educated in safety questions and that have the main responsibility for the safety?*
3. *Do the parents consider that they get enough information about the safety?*
4. *Is there demands on reporting if there has been an accident and for insurance purpose?*
5. *Is there access to safety equipments (helmet and vest) and does the pupil use them?*
6. *Have the riding schools taken part in Konsumentverkets work on safety?*
7. *Do the riding schools use Ridsportförbundets safety directives?*

The conclusion is that both Kil and Färjestad have a good safety work at their riding schools overall. There are although some deficiencies when it comes to the information about safety to parents and pupils.

Innehållsförteckning

Tabell- och diagramförteckning	4
1. INLEDNING	5
1.1 Bakgrund och problembild	5
1.2 Konsumentverkets satsning på säker ridning	7
1.3 Ridsportförbundets säkerhetsanvisningar	9
1.3.1 Vad gör en häst till en säker häst?	9
1.3.2 Ridlärarens roll	11
1.3.3 Ordning vid ridanläggningen	12
1.3.4 Utrustningen	13
1.3.5 Ridskolans beredskap vid eventuella olyckor	13
1.4 Syfte och forskningsfrågor	14
1.5 Litteraturanknytning	14
1.6 Metod	15
1.6.1 Metodiskt tillvägagångssätt	15
1.6.2 Avgränsningar	15
1.6.3 Material och källkritik	16
1.6.4 Validitet och reliabilitet	16
1.7 Definitioner	17
1.7.1 Säkerhet i stallet	17
1.7.2 Ridskola	17
1.8 Disposition	18
2 RIDSKOLORNA OCH INTERVJUER	19
2.1 Kils rytтарförening	19
2.1.1 Historik Kils RF	19
2.1.2 Ridskolan idag	19
2.2 Färjestads Ridklubb	19
2.2.1 Fakta Färjestads RK	19
2.3 Intervjufrågor	20
2.4 Intervjuer Kils RF	22
2.5 Intervjuer Färjestads RK	25
3 ANALYS	30
3.1 Ridsportförbundets och Konsumentverkets samarbete	30
3.2 Återkoppling till forskningsfrågorna	31
3.3 Sammanfattning av forskningsfrågorna	36
4 SLUTSATS OCH AVSLUTANDE DISKUSSION	38
4.1 Slutsats	38
4.2 Förslag till förbättringar	39
4.3 Vidare forskning	40
4.4 Avslutande diskussion	41
REFERENSER	43

Tabell- och diagramförteckning

Tabell 1.1 Idrottsgrenar med flest antal läkarbesök vid sjukhus samt antal aktiva tävlingsidrottare och motionärer	6
Tabell 4.2 Sammanfattning av svaren på forskningsfrågorna	36
Diagram 1.1 Antal skador per år efter kön och ålder	6

1. Inledning

1.1 Bakgrund och problembild

Sverige är ett land där det finns många hästar. Ungefär en halv miljon av den svenska befolkningen är aktiva inom ridning och det är en av Sveriges största idrotter. Svenska ridsportsförbundet har ungefär 200 000 medlemmar och nästan 1 000 medlemsklubbar anslutna till sig.¹ Tyvärr innebär ridning också ganska många risker. När man rider är det inte frågan *om* man ramlar av utan *när*. Det brukar sägas att man är proffs när man har ramlat av 100 gånger. Av egen erfarenhet kan jag säga att det kan ta lång tid innan man blir bra efter en avramling. Jag har haft tur när jag ramlat av och har kunnat sitta upp igen direkt, men tyvärr kan det gå mycket illa när man ramlar av. I de värsta fallen kan det till och med leda till döden. Den senaste dödsolyckan inom ridsporten i Sverige skedde inte alltför länge sedan. För bara några veckor sedan skadades en 19-årig tjej allvarligt under en fälttävlan när hästen voltade över ett hinder och föll över ryttaren. Hon avled senare på sjukhus. Detta är den tredje dödsolyckan inom fälttävlanssporten på 50 år.² Den allvarligaste olyckan som skett i Karlstadtrakten på senaste år är den olyckan som Karlstad Ridklubb drabbades av år 2000. En grupp var ute och red och kom ut på en väg som de brukar rida på. Just den dagen hölls det en svensxa där brudgummen skulle få åka med en känd rallyförare. De hade rekognoserat backen och det gavs klartecken till föraren att han kunde åka. Problemet var bara att ridgruppen kom ut mitt på vägen från en ridstig just som föraren åkte och han hade ingenstans att väja. Han körde rakt in i de två främsta hästarna. Tre av hästarna skadades svårt. Två av hästarna var tvungna att avlivas på plats medan den tredje lyckligtvis klarade sig. Två av ryttarna fick föras till sjukhus men skadades inte allvarligt utan chockades svårt. Som tur är brukar inte ridskoleryttare vara inblandade i trafikolyckor eftersom de är så säkerhetsmedvetna på ridskolorna.³

Det sker ungefär 13 000 skaderelaterade olyckor inom ridsporten varje år och en tredjedel av de här olyckorna sker på ridskolor. Eftersom det är flest tjejer som rider är det naturligt att de är de som står för den största gruppen av olyckor. Ungefär 9 av 10 är kvinnor och tyvärr är det mest unga som drabbas. En fjärdedel av olyckorna sker i åldrarna 10-14 år. Mellan åren 1998-2002 skedde det 1192 olyckor bland kvinnor på ridskola eller i ridhus. 580 av dessa inträffade

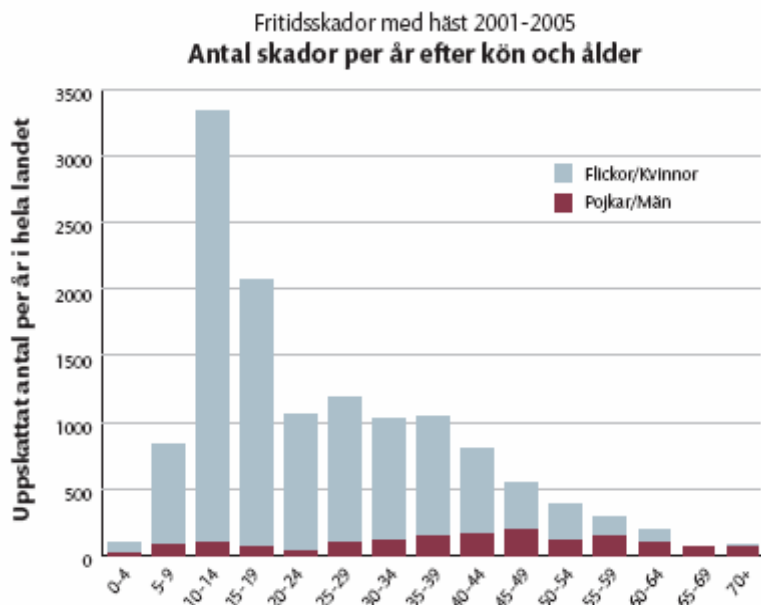
¹<http://www2.ridsport.se/t2.aspx?p=704324> 2007-03-22

²<http://www.expressen.se/1.769545> 2007-08-04

³<http://www.krak.se/> 2007-09-23

i åldern 7-15 år.⁴ För män sker de flesta olyckorna i åldern 40-49 år.⁵ Anledningen till det är att det är fler män som tävlar på högsta nivå än kvinnor.

Diagram 1.1 Antal skador per år efter kön och ålder

Källa: Konsumentverket "Fritidsskador med häst"

Ridning är strax efter fotboll den sporten som drabbas av flest skador.

Tabell 1.1 Idrottsgrenar med flest antal läkarbesök vid sjukhus samt antal aktiva tävlingsidrottare och motionärer

	Skadade			Aktiva		
	Män	Kvinnor	Totalt	Män	Kvinnor	Totalt
Fotboll	24 500	7 400	31 900	1 265 000	340 700	1 605 700
Ridning	600	8 800	9 400	98 600	538 900	637 500
Innebandy	6 100	1 500	7 600	923 800	247 500	1 171 300
Ishockey	5 800	200	6 000	191 000	20 300	211 300

Utdrag ur tabell från Folkhälsorapporten mellan åren 1998-1999. Tabellen är tagen från artikeln "Hur farligt är det att rida"? av Sven Forsström⁶

⁴ Socialstyrelsen EHLASS "Hem- och fritidsolycksfall i Sverige" Femårsrapport 1998-2002, 2004 s. 45

⁵ Faktatblad "Fritidsskador med häst" Konsumentverket

⁶ Sven Forsström "Hur farligt är det att rida"? 2001

Det är vanligast att man skadas när man ramlar av en häst men även när man handskas med en häst kan det lätt bli att man bli skadad. Andra vanliga skadekällor utöver fall från häst är sparkar, bett och trampning från häst.⁷

De flesta som börjar rida, börjar på någon av de lokala ridskolorna. Som nämnt ovan finns det ett stort antal ridklubbar i Sverige och man kan börja rida i stort sett när man vill. Det spelar ingen roll om man är gammal eller ung. De flesta ridskolorna har knatteridning för de allra yngsta och nybörjargrupper för vuxna. Att vara i stallet betyder så mycket mer än bara ridning för många ungdomar. Ridskolan är en samlingsplats där man kombinerar vänner med sitt största intresse, hästar. Eftersom det vistas många unga och äldre på landets ridskolor är det viktigt att säkerheten är så hög som möjligt.

Både Svenska Ridsportförbundet och Konsumentverket arbetar för att ridningen ska nå den ultimata säkerhetsnivån. Ridsportförbundet har ett nära samarbete med Sveriges ridskolor och har gett ut boken ”Driva ridskola” som riktar sig till personalen och videon ”I säkraste laget” som i stället riktar sig till eleverna. Men vad gör då ridskolorna för att deras elever ska vara trygga och säkra när de rider och vistas i stallet?

1.2 Konsumentverkets satsning på säker ridning

Konsumentverket är en statlig myndighet som har till uppgift att arbeta för konsumenternas bästa. De handhar olika konsumentfrågor, allt från varors och tjänsters säkerhet till kvalitet och miljöpåverkan. De har också hand om företags reklam och avtalsvillkor, hushållsekonomi och konsumentrelaterade handikappfrågor.⁸

Eftersom ridning är ett så stort intresse i Sverige och så många är aktiva inom ridsporten behövs det att göra sporten säkrare. Det sker alltför många olyckor och tyvärr är det mest barn och ungdomar som drabbas. Därför har Konsumentverket satsat stort på att ta fram informationsmaterial för att göra ridningen säkrare. Informationsmaterialet riktar sig till olika målgrupper och man kan där i läsa om hur man ska förebygga risker för olyckor.⁹

⁷ <http://www.gp.se/gp/jsp/Crosslink.jsp?d=763&a=205253> 2007-03-22

⁸ http://www.konsumentverket.se/mallar/sv/lista_artiklar.asp?lngCategoryId=806 2007-08-13

⁹ <http://www.sakerhet.konsumentverket.se/mallar/sv/artikel.asp?lngCategoryId=605&lngArticleId=4971> 2007-08-13

Det första informationshäftet heter ”Välkommen till stallet” och riktar sig till barn, unga och ovana. I det får man lära sig att tyda hästens humör. Hur kan man se om hästen är glad eller sur?, till exempel. Man kan också läsa om hästens olika sinnen. Vilka sinnen de har och hur de fungerar och används. Man får lära sig att hästar trivs tillsammans och att hästar är ett flockdjur som hellre springer än stannar kvar om en de blir hotade. En annan viktig sak är hur man förtjänar hästens respekt vilket man kan läsa om.

I häftet beskrivs också hur man ska bete sig i stallet som är hästens hem. Det är väldigt viktigt att man lär sig vilka regler som finns i just det stallet som man rider i. I häftet finns det ett antal exempel på vanliga regler men det kan finnas fler av på den lokala ridskolan. Det beskrivs också att hästar är vanedjur och därför ska man ta reda på vilka rutiner som gäller i det stallet man vistas i. Häftet är fullt med tips, bland annat vad man ska tänka på när man rider i trafiken och hur man bör ryktar hästen.¹⁰

Det andra häftet riktar sig till alla som rider och heter ”Guide till din skyddsutrustning i stallet och till häst”. I den finns det att läsa om lag om personlig skyddsutrustning och vad den lagen innehåller. Skyddsutrustning definieras enligt Arbetsmiljöverkets föreskrift som;

Varje utrustning som är avsedd att bäras eller hållas av en person till skydd mot en eller flera hälso- eller säkerhetsrisker.¹¹

Skyddsutrustningen måste vara CE-märkt, det vill säga, uppfylla de säkerhetskraven som anges i lagen och föreskrifterna. Genom att en produkt CE-märks intygar tillverkaren och importören att produkten gör det och det är tillverkaren själv som märker produkten. Häftet tar upp varför man ska använda ridhjälm och hur en ridhjälm ska vara för att vara godkänd. Den tar också upp vikten av att använda säkerhetsväst och hur den ska vara utformad. Övrig säkerhetsutrustning är ordentliga ridstövlar eller ridskor, ögonskydd, reflexväst, handskar och säkerhetsstigbyglar.¹²

Det tredje häftet riktar sig till hästföretagare och heter ”En vägledning till säkrare häst- och ridverksamhet”. Den tar upp hur man ska förebygga innan en olycka är framme och vad

¹⁰ Konsumentverket ”Välkommen till stallet”, 2006

¹¹ Konsumentverket ”Guide till din skyddsutrustning i stallet och till häst” 2006 s. 5

¹² A.a. s. 11ff

produktsäkerhetslagen säger. Broschyren hjälper till att se över och identifiera risker och behov av åtgärder. I broschyren finns det fem olika checklistor som företagaren kan gå igenom. Svarar man nej på någon fråga behövs det någon form av åtgärd eller förklaring. De olika checklistorna är;

- Anläggningen och kringområden
- Hästarna, deras skötsel och hantering
- Uppsutten verksamhet
- Kompetens och kommunikation
- Beredskap att hantera olycksfall och tillbud¹³

I slutet av broschyren raddas det upp ett antal åtgärder för ökad säkerhet. För det första ska man göra en riskbedömning och värdera de risker som man har funnit. Sedan ska man åtgärda de riskerna som är akuta eller enkla och göra en åtgärdsplan för de övriga. Det är också viktigt för en hästföretagare att ha genomarbetade rutiner och planer för verksamheten för att på så sätt reducera riskerna. Företagaren måste utbilda och öva personalen för att upprätthålla och vidareutveckla säkerhetsmedvetandet hos dessa. Man måste också instruera kunderna för att undvika olyckor. Till sist ska man också planera för akuta räddningsinsatser, det vill säga att det ska finnas en skriftlig räddningsplan och man ska samla erfarenheter och dokumentera säkerhetsarbetet.

Det viktigaste inom säkerhetsarbetet är dock att genomföra de beslutade åtgärderna. Man har också som företagare rapporteringsskyldighet. Man ska rapportera till Konsumentverket om en tjänst visar sig vara farlig.¹⁴

1.3 Ridsportförbundets säkerhetsanvisningar

1.3.1 Vad gör en häst till en säker häst?

Grunden till hela ridskoleverksamheten är hästarna. För att en häst ska kunna passa in på en ridskola behöver den vara lugn och trygg. Alla hästar passar därför inte till ridskoleverksamhet. Den svenska och europeiska hästaveln strävar efter hästar med ett bra

¹³ Konsumentverket ”En vägledning till säkrare häst- och ridverksamhet” 2006 s. 4

¹⁴ A.a. s. 17f

temperament, vilket har lett till olyckorna har minskat avsevärt jämfört med deras föregångare. Ett problem är dock att dagens ridskolehästar kanske accepterar lite för mycket från sin ryttare, det vill säga att hästen accepterar att ryttaren gör fel, vilket kan bidra till att den ryttaren inte alls kan hantera en eventuellt egen häst.¹⁵

Genom att hantera hästen rätt lär den sig att bli en lugn och harmonisk häst som inte frivilligt skadar sin ryttare. Det gäller att hästen från början får en lugn konsekvent behandling och lär sig att lyda ryttarens eller skötarens önskingar, då kommer hästen att bli säkrare. Det är också viktigt att hästen i tidig ålder får ”miljöträning”, det vill säga att den får vänja sig vid lite livligare plaster såsom på tävlingar och främmande miljöer. Dock ska man ha lugnt omkring sig när man ska träna med hästen så att hästen kan fokusera på ryttaren.¹⁶

Nyckelordet till att få en så säker häst som möjligt är rutiner. Det går inte att helt och hållet undvika olyckor, speciellt eftersom hästen har en så inpräglad flyktinstinkt. Genom att införa rutiner och alltid göra på samma sätt lär sig hästen att göra på ett visst sätt och blir också säkrare.¹⁷ Ett exempel är att om någon ramlar av på lektion vet hästarna att det är ska bli stopp eftersom de har fått lära sig det.

Det är viktigt att häst och ryttare passar ihop. Rätt häst till rätt ryttare är därför ett krav på en ridskola. En bra grundregel är att en oerfaren ryttare får en äldre säker häst och en erfaren ryttare på en yngre oerfaren häst. Den minst säkraste hästen är en häst på sex-sju år. En undersökning visar att de är de som orsakar flest och allvarligaste personskadorna. Hästarna är i den åldern färdig vuxen och är fysisk stark. Det är också då som ryttaren börjar ställa större krav på hästen men hästen har ännu inte lärt sig allt arbete som rutin. Den kombinationen kan bidra till att det uppstår missförståelse mellan häst och ryttare som i sin tur leder till olyckor.¹⁸

Vilka hästar passar då på en ridskola? Små eller nystartade ridskolor bör ha lite äldre hästar som har varit ridskolehästar förut. En mer etablerad ridskola som har många kunniga elever kan ha lite yngre hästar som eleverna får lära sig att hantera. Det man ska tänka på med yngre hästar är att det innebär en ökad olycksrisk så därför ska de alltid hanteras under en utbildad

¹⁵ An-Christine Barenhoff och Ulf Wilken ”Säker med häst” 2003 s. 7

¹⁶ A.a. s. 9

¹⁷ A.a. s. 10

¹⁸ A.a. s. 35

instruktörs ledning.¹⁹ Det ska inte finnas hingstar på en ridskola eftersom hingstar måste hanteras av en person med stor erfarenhet. Om en olycka skulle inträffa där en hingst är inblandad kan ridskolan anses vara försumlig.²⁰ En ridskolehäst måste ha ett stabilt temperament eftersom den hanteras av många olika personer vilka gör en del misstag i början. För att hästen ska behålla sitt lugna temperament finns det en del saker att tänka på;

- Lär hästen rutiner och arbetsuppgifter. Det gör hästen trygg.
- Lär alla som vistas i stallet att hantera hästarna på ett ensartat sätt.
- Se till att hästen trivs med sina grannar i stallet. Om den inte gör det, bör en omplacering göras.
- Lär alla elever att borsta/rykta på ett sådant sätt att hästen uppskattar det och inte behöver bli sur. Detsamma gäller sadlingen. Se till att det finns gott om tid att göra i ordning hästarna, det minskar risken för irritation hos dem.²¹

1.3.2 Ridlärarens roll

Det finns tre grupper som på sikt kan minska antalet hästrelaterade skador i landet och det är ridlärare, tränare och tävlingsryttare (idoler). Den mest betydelsefulla av dessa är ridlärarna eftersom de har hand om de flesta nybörjarryttarna i landet. Det är ridläraren som lägger grunden till ryttarnas hästkunnande. Ridläraren kan prägla hundratals ryttare till att rida så säkert som möjligt genom undervisning och att själv vara ett föredöme i ridning och hästhantering.²²

Ridläraren har ett stort ansvar vid ridskolan. All verksamhet som innefattar lektionshästarna ska ske under uppsikt och på lärarens tillsägelse. Ridläraren ska kontrollera när hästarna förs ut ur stallet, uppställning före uppsittning och uppsittning. Den ska kontrollera munderingen och stigläderlängd och även formerna för framridning från uppställningsplatsen. Ibland kan föräldrarna och andra anse att undervisningen är alltför styrd och då är det viktigt att arbetsgivaren, styrelsen och ridskolechefen följer upp och skyddar instruktören genom att påpeka att det är ett måste ur säkerhetssynpunkt.²³

¹⁹ A.a. s. 35

²⁰ Ann-Christine Barenhoff och Ulf Wilken ”Säker med häst” s. 39

²¹ A.a. s. 40

²² A.a. s. 36

²³ A.a. s. 36

Huvuddelen som börjar på en ridskola är nybörjare och väldigt unga. Därför är det viktigt att både nybörjare och föräldrar får information om hästens beteende, behov och omvårdnad för att skapa en så säker miljö som det går. Informationen kan ridläraren ge genom en introduktionskurs. Kursen kan innehålla;

- Att kunskap är en förutsättning för god säkerhet
- Att regler för hur man uppträder på ridskolan alltid har en säkerhetsaspekt
- Att göra hästen uppmärksam innan man går in i spiltan
- Hur man sätter på grimma och trän
- Hur man leder en häst
- Säkerhetsavstånd
- Ryttarens klädsel och säkerhetsutrustning
- Förklara att ridlärarens arbetssätt alltid har en säkerhetsaspekt
- Försäkringsfrågor²⁴

1.3.3 Ordning vid ridanläggningen

För att minimera riskerna för olyckor är det viktigt att det också är ordning vid ridanläggningen, både inuti och utomhus. I stallet får det inte ligga en massa lösa föremål på stallgången och självklart inte inne hos hästarna. Staketet till hagarna måste kontrolleras regelbundet så att inte hästarna kan ta sig ut ur hagarna och i värsta fall orsaka en krock med en bil. Bristande rutiner vid in- och utsläpp i hagen kan också bidra till att hästarna kommer lös och kan orsaka olyckor. I stallet måste det vara lugnt och tyst och inget spring runt hästarna. Det ska alla informeras om innan första besöket i stallet. Om hundar följer med till stallet ska de hållas kopplade och under uppsikt. Det ska heller inte finnas barnvagnar i ett stall. Säkerhetsrisken är alltför stor för både hästar och barn som sitter i sparkhöjd.²⁵ För att en ridanläggning ska vara så säker som möjligt så ska stall och ridhus vara sammanbyggda och ha hårdgjorda gångar där hästarna ska ledas. Cykel och bilparkeringen ska finnas en bit bort ur säkerhetssynpunkt.²⁶ Följande punkter gör att anläggningen blir ännu säkrare;

- Avvisare vid dörrhandtag och utstickande föremål
- Stoppar som håller ytterdörrar i öppet läge
- Halkfria golv, fria från kärror och redskap

²⁴ Ann-Christine Barenhoff och Ulf Wilken ”Säker med häst” 2003 s. 38

²⁵ A.a s. 20f

²⁶ A.a. s. 33

- Boxdörrar som går åt rätt håll
- Redskap förvaras på speciella ”avskärmade” platser
- Trappor till skullar etc. skall vara försedda med ledstänger
- Takräcken för att förhindra snöras finns över ytterdörrar till såväl stall som ridhus
- Gångvägar mellan stall och ridbanor hålls rena från lera och vatten och plogas och sandas vintertid
- I stall och ridhus är strömbrytare och eventuell nattbelysning lämpligt placerade.²⁷

1.3.4 Utrustningen

I likhet med Konsumentverkets riktlinjer förespråkar Ridsportförbundet att man ska hjälpa vid både ridning och körning. Den ska vara CE-märkt och om den får en kraftig smäll ska man genast köpa en ny. Rekommenderad klädsel är en kroppsnära sådan och man ska aldrig ta på eller av kläder när man sitter till häst. När man rider är det också viktigt att använda ridstövlar eller ridskor med klack. Skyddsvästen är ett viktigt komplement till skyddsutrustningen. Den ska också vara CE-märkt och inte vara för stor. Västen är frivillig att använda men ska man tävla inom fälttävlan måste man använda den enligt tävlingsreglementet. När man rider ute är det bra att ha med sig en mobiltelefon ifall det skulle hända någonting. Men då är det bra om ljudet är avstängt så att inte hästen blir skrämmd om den skulle börja ringa.²⁸

1.3.5 Ridskolans beredskap för eventuella olyckor

Tyvärr så händer det då och då att det sker en olycka. Då är det viktigt att instruktören eller annan personal vet vad de ska göra och inte bli handlingsförlamade. Instruktörerna bör gå en Förstahjälpen kurs varje år för med större sannolikhet kommer instruktören då att agera utifrån det som den har lärt sig. I stallet bör det finnas en pärm med viktig information som ska vara lätt att hitta. I den pärmen ska det finnas bland annat viktiga telefonnummer, handlingsplan för arbetet, Förstahjälpen broschyr, vilka som ska meddelas, dokumentationsblanketter och försäkringsblanketter.²⁹ Om en olycka skulle inträffa kan det finnas personer som behöver vård och omtanke. Det kan behöva tillsättas en krisgrupp för övriga elever eller närvarande vid olyckan. Instruktören kan också behöva prata med någon

²⁷ Ann-Christine Barenhoff och Ulf Wilken ”Säker med häst” 2003 s. 34

²⁸ A.a. s. 22f

²⁹ A.a. s. 48

för att bearbeta det som har hänt. Man kan då vända sig Ridsportförbundet. Olyckor och tillbud bör utredas ett par gånger om året för att se om det finnas något mönster i dem, vilket gör det lättare att kanske hitta en orsak och på så sätt kunna förhindra ytterligare olyckor. Därför är det av stor vikt att personskador och tillbud alltid dokumenteras. Om de dokumenteras kan instruktörerna gå igenom det som har inträffat och där också hitta ett mönster bland tillbudena. Dessa mönster kan vara att samma häst har varit inblandad vid flera tillfällen, det har inträffat flera skador då hästarna förts till och från ridhuset, hästarna har blivit skrämda vid manegedörren eller skadorna har inträffat vid en viss typ av lektion eller med samma instruktör. Med jämna mellanrum bör personalen diskutera ridskolans interna systematiska säkerhetsarbete.³⁰

1.4 Syfte och forskningsfrågor

Med tanke på hur riskfylld ridsporten är och hur viktigt det är att tillämpa den högsta möjliga säkerheten blir syftet med den här uppsatsen att undersöka hur säkerhetsarbetet på ridskolorna ser ut. Utifrån syftet kan jag sedan formulera följande övergripande forskningsfråga; *Hur ser säkerhetsarbetet ut på två ridskolor i Karlstadstrakten?*

Jag kan sedan formulera följande preciserade forskningsfrågor:

- 1. Blir eleverna utbildad och informerad om säkerheten?*
- 2. Finns det en utbildad personal i säkerhetsfrågor som har huvudansvaret för säkerheten?*
- 3. Anser föräldrarna att de får tillräckligt med information om säkerheten i stallet?*
- 4. Finns det rapporteringskrav för olyckor och försäkring mot olyckor?*
- 5. Finns det tillgång till säkerhetsutrustning (hjälm och väst) och använder eleverna det?*
- 6. Har ridskolorna tagit del av Konsumentverkets säkerhetsinformation?*
- 7. Är Ridsportförbundets säkerhetsanvisningar implementerade på ridskolorna?*

1.5 Litteraturanknytning

Jag kommer först och främst att knyta an till Ridsportförbundets häfte med deras säkerhetsanvisningar som är skriven av förbundets säkerhetsansvarige Ulf Wilken och Ann-Christine

³⁰ Ann-Christine Barenhoff och Ulf Wilken "Säker med häst" 2003 s. 50ff

Barenhoff och som heter ”Säker med häst – säkerhetsanvisningar inom svensk ridsport”. Annars är det i allmänhet ganska litet skrivet om ridsäkerhet och ridolyckor. Jag har också utgått från Konsumentverkets informationsmaterial till aktiva ryttare och företagare inom ridtjänster. I de häftena får man bland annat lära sig hur man ska lära sig läsa av en häst och vilken säkerhetsutrustning man bör ha. Det finns tips och råd till dem som bedriver företag och erbjuder tjänster som är kopplade till ridning.

Jag har även använt mig av det Svenska Ridsportsförbundets hemsida där det finns mycket information om ridskolor och säker ridning. Utöver det har jag också utgått från de två ridskolorna som jag har valt att fokusera på i den här undersökningen och det som finns på deras hemsidor.

1.6 Metod

1.6.1 Metodiskt tillvägagångssätt

Jag kommer i den här undersökningen att utgå från intervjuer med personer som har olika roller på en ridskola. Utifrån de intervjufrågorna (se avsnitt 2.3) jag har formulerat har jag sedan kunnat komma fram till ett resultat och slutsats, vilket har lett till att jag har kunnat svara på mina forskningsfrågor.

För att få fram fakta till bakgrunden har jag använt mig mest av Internet. Jag har även använt mig av Konsumentverkets informationsmaterial och redovisat vilken satsning de har gjort för att öka säkerheten inom ridsporten. Dessutom har jag sammanfattat Ridsportsförbundets säkerhetsföreskrifter för att kunna se om ridskolorna följer dessa. Därutöver för att få en överblick över de två ridskolorna som jag har valt att intervjua personer ifrån, har jag redovisat deras historia och hur de ser ut i nuet.

1.6.2 Avgränsningar

Som vanligt i en undersökning finns det hur mycket som helst som man kan ha med. Den första avgränsningen jag har gjort är att fokusera på ridskolor. Ridsporten är ju så mycket mer än bara ridskolorna men för att få något hanterbart har jag valt att lämna det åt sidan.

Den andra avgränsningen innebar att välja vilka ridskolor jag skulle ha med. Det finns ett antal ridskolor i landet men jag har dock valt att avgränsa mig till två ridskolor med tanke på tidsaspekten. Jag har också avgränsat mig till att intervjua två ridskolor i Karlstadstrakten, då tiden inte räcker till att åka några längre sträckor för en intervju. Att det blev just Kils Ryttaförening och Färjestads Ridklubb var en slump.

Den tredje avgränsningen innefattade hur många jag skulle intervjua. Jag har således valt att avgränsa mig till att intervjua två elever, en förälder och en ridinstruktör på vardera ridskola med tanke på tidsaspekten. Tiden för intervjuerna inföll precis vid terminens slut vilket gjorde att det blev lite problematiskt att få tag på några elever som ville ställa upp på en intervju.

1.6.3 Material och källkritik

Det finns inte så mycket publicerat i bokform om ridskolesäkerhet eller säkerheten i stort inom ridsporten. Jag har använt mig av Ridsportsförbundets häfte "Säker med häst – Säkerhetsanvisningar inom svensk ridsport" för att kunna redovisa för förbundets arbete inom säkerhet och vad de anser att ridskolorna bör göra för att vara så säkra som möjligt. Jag har också använt mig av Konsumentverkets informationsmaterial. Jag anser att de här häftena är väldigt användbara och lätta att läsa även för lite yngre. Utöver dessa häften har jag inte hittat så mycket mer skrivet och därför har jag fått använda mig av Internet för att få fram de relevanta data som jag behövt.

Att söka på Internet innebär alltid en risk. Allt man får upp är inte seriöst eller objektivt så det gäller att vara försiktig med vad man använder sig av. Jag har försökt hålla mig till sidor som jag vet att jag kan lita på.

1.6.4 Validitet och reliabilitet

Validitet innebär att man i en undersökning, verkligen undersöker det man avser att undersöka.³¹ Jag anser att uppsatsen har hög validitet eftersom jag undersöker det som ska undersökas och dessutom håller mig till forskningsfrågorna.

³¹ Esaiasson, P., m.fl. *Metodpraktikan* 2004 s. 61

Reliabilitet i en undersökning går ut på undersökningens noggrannhet och tillförlitlighet i själva mätproceduren. Mätningen måste vara fri från osystematiska eller slumpmässiga fel. För att en undersökning ska ha hög reliabilitet ska en annan person kunna upprepa undersökningen med exakt samma resultat.³² Jag är medveten om att reliabiliteten kanske inte är den allra högsta i den här undersökningen eftersom jag har intervjuat ett antal personer. Om en annan skulle göra om exakt den här undersökningen kanske den personen inte skulle få exakt samma svar från de intervjuade som jag har fått. Det är därför svårt att få en hög reliabilitet när man baserar en undersökning på intervjuer. Däremot ökar reliabiliteten eftersom jag har en öppen och generös redovisning av materialet. Fotnoterna är täta och det är lätt för läsaren att själv leta upp de skrivna källorna.

1.7 Definitioner

1.7.1 Säkerhet i stallet

Säkerhet i stallet innebär att det ska vara lugnt och tyst bland hästarna så att de inte blir oroliga. Det ska också finnas kunnig och utbildad personal.

1.7.2 Ridskola

*Ridskolans huvudsakliga uppgift är att lära ut den klassiska ridkonsten med målsättning att skapa goda ryttare samt att förmedla kunskap om hästen och hästhållning med målsättning att skapa goda hästmänniskor.*³³

Det finns många ridskolor i Sverige. Ridsportsförbundet har närmare tusen ridklubbar anslutna till sig. På en ridskola kan man rida vare sig man är gammal eller ung, nybörjare eller van ryttare. De flesta ridskolor bedriver också handikapp ridning och det är den största handikappidrotten i Sverige med ungefär 4000 aktiva ryttare. Om man rider på en ridskola, rider man så säkert man kan. Instruktorerna är välutbildade genom Svenska ridsportsförbundet.³⁴

³² Esaiasson, P., m.fl. *Metodpraktikan* 2004 s.67ff

³³ Svenska ridsportsförbundet *Verksamhetsinriktning med ekonomisk plan för tiden 2006-2007*, 2005 s. 7

³⁴ <http://www2.ridsport.se/t2.aspx?p=90056> 2007-08-14

En ridskola fungerar också som en fritidsgård. Ridningen upptar bara en liten del av den tiden som ungdomar tillbringar i stallet. Ungefär 85 % av tiden går åt till att sköta om hästarna, träffa kompisar och gå på kurser. En ridskola involverar hela familjen i sina aktiviteter. Man väljer själv hur aktiv man vill vara i sin ridklubb. Det finns alltid något att göra, även för den som inte rider. Man kan till exempel vara till stor hjälp vid tävlingar eller hjälpa till att sköta cafeterian.³⁵

Den svenska ridskolan är unik i sin verksamhet eftersom den är kombinerad utbildningsplats, samlingsplats och fritidsgård i ett. De flesta ridskolorna samarbetar nära med den egna kommunen, men betraktas ändå som en sluten och förbryllande värld.³⁶ Man måste väl vara engagerad i ridskolan för att förstå hur det går till på en.

1.8 Disposition

I nästföljande kapitel, det vill säga kapitel två, redovisas Ridsportsförbundets säkerhetsanvisningar för ridskolor. I det tredje kapitlet återfinns den empiriska delen i form av intervjuerna. Kapitlet består av intervjuer med föräldrar, ridskoleelever och ridinstruktörer. Kapitlet innehåller också fakta om de två ridskolorna. Det fjärde kapitlet innehåller en analys. Där besvaras de sju preciserade forskningsfrågorna. I det sista kapitlet, kapitel fem, besvaras den övergripande forskningsfrågan. Kapitlet innehåller också förslag till förbättringar, vidare forskning och en avslutande diskussion.

³⁵ <http://www2.ridsport.se/t2.aspx?p=90056> 2007-08-14

³⁶ <http://www2.ridsport.se/t2.aspx?p=701543> 2007-08-14

2. Ridskolorna och intervjuer

2.1 Kils Ryttarförening

2.1.1 Historik Kils RF

Kils ryttaförening bildades 1972 och ridskolan tillkom 1975. Till en början bedrev man ridskoleverksamheten utomhus och det första ridtältet sattes upp 1978. Ursprungligen låg inte ridskolan på den plats som den ligger på idag utan fram till 1982 låg den på Harkevål. Under sommaren brann anläggningen ner (utan att vare sig människor eller hästar skadades) och ridskolan flyttade till Lökene utanför Kil där den ligger idag.³⁷

2.1.2 Ridskolan idag

Ridskolan har plats för ca 15 ridskolehästar och ca 20 privathästar. För närvarande finns det 17 ridskolehästar i blandade storlekar. Ridskolan har också en stor handikapporganisation och skolan har blivit tilldelat stipendium från HKH Kronprinsessan Victorias Fond vilket bidrog till att man kunde köpa in en till häst för att förbättra handikappverksamheten.³⁸ På klubben finns också en ungdomssektion där alla medlemmar under 26 år ingår. Sektionen består av en styrelse med medlemmar från 12 upp till 18 år. Deras uppgift är att för de andra ungdomarna anordna olika aktiviteter i stallet.³⁹ Personalen på klubben består av en ridskolechef (som också fungerar som instruktör), en instruktör, två helginstruktörer, en stallchef, en fritidsledare, en kanslist och en alltiallo. Dessutom bor det två stallkatter på klubben. Utöver personalen har klubben en styrelse som fattar olika beslut.⁴⁰ Klubben har cirka 300 elever och varje lektion är 45 minuter.⁴¹

2.2 Färjestads Ridklubb

2.2.1 Fakta Färjestads RK

Färjestads ridklubb är en centralt belägen ridklubb, det är endast 4 km in till Karlstads centrum. Anläggningen byggdes 1974 och har under åren genomgått en rad ombyggnationer

³⁷ <http://www.kilsrf.se/anlagningen.htm> 2007-08-04

³⁸ <http://www.kilsrf.se/handikapp.htm> 2007-08-04

³⁹ <http://www.kilsrf.se/us.htm> 2007-08-04

⁴⁰ <http://www.kilsrf.se/personal.htm> 2007-08-04

⁴¹ <http://www.kilsrf.se/medlemsinfo.htm> 2007-10-16

och förbättringar. Klubben har plats för ungefär 40 hästar, varav 15 hästar tillhör ridskolan, resten är privathästar.⁴²

Föreningen har ungefär 350 medlemmar. Klubben bedriver förutom ridskoleverksamhet, tävling och träning för privatekipage eller de som hyr en ridskolehäst inom hoppning och dressyr.⁴³

Personalen på Färjestads Ridklubb består av en ridskolechef (som också fungerar som instruktör), tre instruktörer och en stall- och hästskötare. Varje lektion är 50 minuter och det finns cirka 250 elever på ridskolan. Liksom på Kils RF finns det en styrelse som fattar olika beslut. Klubben har också en trivselgrupp som sköter cafeterian och inkomsten från den går till inköp av bland annat säkerhetsvästar, sadlar och byggmaterial.⁴⁴

2.3 Intervjufrågor

Föräldrar

1. Får du någon information om säkerheten i stallet? Om hur man ska bete sig i när man är i stallet etc.
2. Tycker du att säkerheten är tillräcklig hög i stallet?
3. Känner du dig trygg att ha ditt barn i stallet?
4. Förbättringar?

Elever

1. Om jag säger säkerhet i stallet, vad tänker du på då?
2. Får du lära dig hur du ska bete dig i stallet runt hästarna? Vad man får göra och inte göra i stallet?
3. Får du information om hästarna, deras dagsform, humör etc.
4. Måste du rida någon häst du känner dig osäker på?
5. Använder du säkerhetsväst?
6. Får du låna säkerhetsutrustning (hjälm, väst) av ridskolan?

⁴² <http://www.fark.se/startsidan/ridklubben/anlaggningen.shtml> 2004-08-04

⁴³ <http://www.fark.se/startsidan/ridklubben.shtml> 2007-08-04

⁴⁴ <http://www.fark.se/startsidan/ridklubben/trivselgruppen.shtml> 2007-08-04

7. Pratar ni i gruppen om säkerhet och om sådant som skulle kunna förbättras? Talar ni om för varandra om någon gör fel? Blir det dålig stämning i gruppen då? Kollar du kompiserna om de gör något fel? Har du själv blivit tillsagd?
8. Har ni någon teori där ni går igenom säkerheten i stallet?
9. Eftersom det är en ridskola, tycker du att det är som en skola där man får lära sig saker? Blir du testad på det som du får lära dig?

Instruktörer

1. Finns det några riktlinjer för säkerhetsarbetet från till exempel kommunen, ridsportförbundet?
2. Finns det dokument (alltså nerskrivet hur det ska fungera på ridskolan) angående säkerheten och är de i så fall styrande eller mer som stöd? Stannar de på ledningsnivå eller går de ned till eleverna?
3. Vad finns det för material om säkerhet och får eleverna ta del av materialet?
4. Är det en kontinuerlig uppföljning av säkerheten med eleverna eller går man bara igenom lite vid terminsstart?
5. Känner du till Konsumentverkets material och arbete för säkerheten inom ridsport?
6. Går man igenom med eleverna de olika hästarna och lär dem hur man kan se om hästen är skadad, aggressiv mm?
7. Hur ser du på ridskolan som en skola? Finns det något mål och testas eleverna på det som de har lärt sig? Är säkerheten med i detta?
8. Hur utbildad är personalen inom säkerheten på en ridskola? Finns det några utbildningar inom säkerhet som personalen får gå? Är det någon som är säkerhetsansvarig?
9. Förekommer det rapportering vid olyckor, fall från häst etc. och i så fall till vem? Får man tillbaka något av rapporteringen?
10. Finns det någon säkerhetsutrustning att låna på ridskolan?
11. Finns det någon information/teori till föräldrarna angående säkerheten?
12. Att rida säkert – vad innebär det för dig?

2.4 Intervjuer Kils RF

Anette Andersson – förälder och elev på Kils RF

Jag började med att intervjua Anette Andersson som är förälder och har en dotter som rider i handikappgrupp. Hon är själv elev på ridskolan och rider i vuxengrupp.

Som förälder anser hon att det inte finns tillräcklig med information till föräldrar om säkerheten i stallet. Det skulle med fördel kunna finnas kurser för föräldrar där man lär ut om säkerheten i stallet. Vidare anser hon att det är svårt att svara på om säkerheten är tillräcklig hög i stallet. Däremot känner hon sig trygg när hennes barn är i stallet och hon litar på personalen. Det blir lite speciellt eftersom hennes dotter rider i handikappgrupp och i de grupperna använder de flesta ledare på lektionerna och de får mer hjälp i stallet med förberedelser före lektion och efter lektionerna. De förbättringar angående säkerheten i stallet som hon anser skulle behövas är mer information till föräldrarna. De i sin tur för vidare informationen till sina barn och kan på så sätt hjälpa personalen när de är med sitt barn i stallet.⁴⁵

Eftersom Anette Andersson också är elev på ridskolan passade jag på att intervjua henne om hur hon uppfattar säkerheten som elev.

Säkerhet för henne i stallet betyder ”att det ska vara lugnt för hästarna så att det inte blir stressade”. Det är också viktigt att man är lugn själv och inte stressad för det smittar av sig på hästarna. Hon tycker att man delvis får lära sig hur man ska bete sig i stallet runt hästarna och vad man får eller inte får göra i stallet. Dock är denna information ganska bristfällig och det skulle behöva informeras mer om detta.

Hästarna betyder väldigt mycket på en ridskola. Det är viktigt att de känns trygga att rida på dem. En häst är ju ett levande väsen och har precis som människan olika humör från dag till dag. På frågan om du får någon information om hästarna (dagsform, humör osv.) svarade Anette att vill man veta det så får man fråga själv. Man går inte igenom häst för häst men om någon häst mår dåligt eller är halt etc. så får man självklart reda på det. För att känna sig trygg på en häst är det viktigt att man inte måste rida en häst som man är rädd för eller tycker är obehaglig och inte kan hantera. Anette säger att på Kil har hon fått byta häst om hon har blivit

⁴⁵ Intervju Anette Andersson, elev Kils Ryttaförening 2007-06-18

tilldelad någon som hon inte vill rida just den dagen. Så man måste inte rida någon som man känner sig osäker på.

Säkerhetsutrustning (hjälm, bra skor) är ett måste när man ska rida. Säkerhetsvästen är något som har börjat användas mer och mer. Anette använder väst ibland, speciellt vid hoppning. På skolan får man låna hjälm men inte väst, säger hon. I en grupp är det oundvikligt att man pratar med varandra men hur är det med säkerheten, pratar man om den? ”Vi pratar inte så mycket säkerhet inom gruppen och vi kollar inte varandra.” Hon har heller inte blivit tillsagd av någon i gruppen angående att hon skulle ha brutit mot säkerheten eller gjort något fel.

I ridskoleverksamheten ingår det ett visst antal teorilektioner. Hur många varierar från skola till skola. Anette tycker dock att det inte är tillräckligt med teori där man tar upp säkerheten. Däremot anser hon att det är lite som en skola där man får lära sig saker och sen bli testad på. ”Vi går igenom saker som vi sedan får göra. Vi blir testade både teoretiskt och praktiskt.”⁴⁶

Maja Brunzell, 17 år – före detta elev på Kils RF, har nu en egen häst i stallet

Maja anser att säkerheten i stallet är väldigt viktig. De äldre ska vara en bra förebild för de yngre och hålla koll på småbarnen. Alla ska hjälpa till så att det blir säkert i stallet. På frågan om man får lära sig hur man ska bete sig i stallet säger hon att man lär sig av att se hur de andra gör. På teorin går man igenom hur man ska bete sig och hur man lär sig att läsa av hästen, ifall den är sur eller glad. Det är också viktigt att lära ut vad man själv kan, påpekar hon. Men man ska nog vara lite försiktig med att säga till vem som helst, utan gå till instruktörerna istället så att det inte blir dålig stämning i stallet.

Maja är enig med Anette att man själv får fråga om man vill veta någonting om hästarnas dagsform och humör. Det gäller att lära sig läsa av hästen i spiltan. Sedan sprids information via mun till mun. Eftersom hon har ridit länge och har egen häst känner hon sig trygg och ej osäker på någon häst och kan därför rida vilken häst som helst i stallet. Men man kan alltid gå till instruktören ifall man har några specifika önskemål angående häst man vill rida.

På frågan om användandet av säkerhetsväst svarade Maja att hon använder det ibland, främst på tävlingar. Hon säger att hon borde använda det oftare. Klubben lånar bara ut hjälmar, säger

⁴⁶Intervju Anette Andersson, elev Kils Ryttsförening 2007-06-18

hon. Eftersom Maja inte längre rider i någon ridgrupp blir det svårt att svara på frågan om säkerhetspratandet inom gruppen. Hon är däremot aktiv inom en träningsgrupp med privata ryttare som finns på skolan. Där pratas det säkerhet med vissa föräldrar men inte med alla.

Angående teorin säger hon att det har man när man är nybörjare mest och sedan lite påminnelse då och då. Hon tycker att ridskolan är som en skola på sätt och vis. Den är en frivillig skola och man måste själv vilja gå där och lära sig. Är man bättre än de andra i sin ridgrupp får man flytta upp till en bättre grupp om man vill utvecklas. Det finns lite test på det man lär sig i form av olika märken. Det finns också ett test för säkerheten i stallet, säger hon.⁴⁷

Katarina Kvick - instruktör på Kils RF

Det finns riktlinjer från både kommunen och ridsportsförbundet för hur säkerhetsarbetet ska se ut på en ridskola. Kommunen har mest riktlinjer för brandrisker och vad man ska göra om det skulle bryta ur en brand. Ridsportsförbundet har mer riktlinjer för hästarna, hur stora boxar/spiltor de ska ha osv., och riktlinjer för utrustningen, både för hästarna och utrustning för eleverna. Det finns också dokument men dessa är ej speciellt styrande utan mer vägledande. Vissa saker måste finnas på en ridskola som praktiska saker och olika rum (sadelkammare, foderkammare mm.) som står skrivet i dessa dokument. Hon tycker att innehållet i dokumenten och riktlinjerna går ner till eleverna. ”Man ska hela tiden försöka att tänka säkert.”

Ridskolan har en del material om säkerhet som eleverna får ta del av. Det finns några dvd-filmer som man kan få låna och som visas på teorilektionerna. En kontinuerlig uppföljning finns då man hela tiden försöker tänka säkert och påpeka för eleverna vikten av säkerheten. Däremot känner Katarina inte till Konsumentverkets material eller deras satsning på en säker ridsport.

På frågan om huruvida eleverna får lära sig att läsa hästarna och tolka deras humör svarar hon att ja, det får eleverna lära sig. ”Vi lär nybörjarna hur hästen ser ut vid olika humör och eleverna lär sig vad de ska titta efter.” Sveriges ridskolor är unika i världen med att ha

⁴⁷ Intervju Maja Brunzell, före detta elev Kils Ryttarförening 2007-06-18

ridskolorna som en utbildning. Inget annat land har det så. Ridsportsförbundet har olika utbildningsplaner och det är ett antal steg som man ska lära sig per termin. Utbildningen testas genom olika märken som eleverna kan ta. Säkerheten är involverad i allt detta.

Det finns inte så många utbildningar i säkerhet för ridskolepersonal, säger Katarina. Säkerheten är mest ett logiskt tänkande och baseras på erfarenhet. Det ska dock finnas en säkerhetsansvarig. På Kils RF är det en i styrelsen som är det. Sedan är det ridskolechefen som har hand om de frågorna och ser till att de nås ut till instruktörerna som i sin tur lär ut det till eleverna. Rapportering vid olyckor förekommer. För några år sedan rapporterades det till distriktsförbundet som sammanställde olyckorna. Däremot får man ingenting tillbaka av den här sammanställningen. Katarina anser att det skulle behövas följas upp mycket bättre.

På ridskolan i Kil finns det hjälmar att låna för eleverna. Hon säger att det även finns en del västar till utlåning. Hon håller med Anette att det borde finnas mer information till föräldrarna angående säkerheten i stallet. Den information som de får, får de bara om de är med i stallet och när deras barn rider. Hon säger att de flesta är hästkunniga föräldrar men inte alla, så det borde finnas broschyrer som de kan få.

Hon avslutar med att säkerhet för henne är när det är ordning inne på lektionerna. Det måste finnas en viss rutin som följs. Hästarna lär sig den här rutinen och händerna det något så vet de att det till exempel är stopp. Man måste vara konsekvent med det man gör.⁴⁸

2.5 Intervjuer Färjestad RK

Katarina Ben-Aguiga – förälder

Katarina tycker att det är dålig information från stallet till föräldrarna angående säkerheten. Det är bara barnen som får information. Hon kan därför inte riktigt svara på om säkerheten är tillräcklig hög i stallet. Däremot känner hon sig trygg när hennes dotter är i stallet och när hon rider.

⁴⁸ Intervju Katarina Kvick , Ridinstruktör Kils Ryttnarörening 2007-06-18

Det som borde förbättras på ridskolan är mer information till föräldrarna. Hon vet att det är fler föräldrar som tycker så. Hon tycker det också är konstigt att de i hennes dotters ridgrupp inte har någon teori med den ridläraren som de har nu. Hon säger att när de hade en annan ridlärare hade de teori, vilket hon anser vara väldigt viktigt för utvecklingen inom ridningen och ur säkerhetssynpunkt eftersom man där kan lära sig teoretiskt om säkerheten i stallet.⁴⁹

Sara, 12 år – elev på Färjestads ridklubb

Säkerhet i stallet för Sara är att det inte ska vara så mycket spring eller skrik bland hästarna. Det kan skrämma dem och då kan det hända olyckor. Hon anser att de inte får lära sig så mycket på Färjestads ridklubb om hur man ska bete sig i stallet. På hennes förra ridskola fick hon lära sig mer. Anledningen säger hon, är att de inte har någon teori som på andra ridskolor. Däremot får de information om hästarnas dagsform från lektion till lektion. De behöver heller inte rida på någon häst som de känner sig osäkra på.

På ridskolan är det inget krav på att använda säkerhetsväst men Sara gör det och hon säger att de flesta faktiskt har det. Det går också att låna säkerhetsutrustning på klubben, både väst och hjälm.

På frågan ifall det pratas om säkerheten inom gruppen svarar Sara, att det gör de inte. Hon pratar dock med sin bästa kompis som rider i samma grupp. De kan säga till varandra om någon av dem skulle göra något som är fel utan att det blir dålig stämning sinsemellan de båda. Att de inte har teori i den här ridgruppen har redan kommit fram men när de hade en annan ridlärare på klubben hade de teori. Eftersom de inte har någon teori kan de heller inte bli testade på det teoretiska, så på det sättet tycker hon inte att det är någon direkt skola. De blir däremot testade på ridningen.⁵⁰

Fatima Ben-Aguiga, 12 år – elev på Färjestads ridklubb

För Fatima är säkerhet i stallet när det inte ligger en massa saker överallt på stallgången och runt omkring i stallet. Det får heller inte vara mer än två personer inne samtidigt hos en häst

⁴⁹ Intervju Katarina Ben-Aguiga, Förälder Färjestads Ridklubb 2007-06-12

⁵⁰ Intervju , Sara, elev på Färjestads Ridklubb 2007-06-12

eftersom det kan göra hästen stressad. Säkerhet innebär också för henne att använda säkerhetsväst när hon rider.

Eftersom Fatima rider i samma ridgrupp som Sara har heller inte hon teori där de får lära sig bete sig i stallet. Det har hon fått lära sig på en annan ridskola där hon var nybörjare. Men hon tycker det är bra att de går igenom hästarna innan varje lektion för att på så sätt veta hur hästarna mår och på vilket humör de är på. Det är också bra att man inte behöver rida någon häst som man är lite osäker på eller rädd för. Liksom Sara använder hon säkerhetsväst. Alla i deras grupp gör det, säger hon.

Hon håller med Sara om att det inte blir så mycket prat om säkerheten inom gruppen men att de två pratar sinsemellan och påpekar misstag för varandra. Hon tycker också det är dumt att de inte har teori och saknar det. Hon anser heller inte att det blir riktigt som en skola eftersom de inte blir testade på något som är teoretiskt. Annars är hon enig med Sara att de blir testade på vad de får lära sig inom själva ridningen.⁵¹

Charles Jonsson – ridinstruktör på Färjestad ridklubb

Charles börjar med att säga att det finns riktlinjer från Ridsportsförbundet angående säkerheten i stallet. De dokument som finns implementeras i säkerhetsarbetet och på så sätt når de ner till eleverna. Dokumenten är däremot mer som ett stöd i arbetet än styrande. Det finns ett projekt som kallas ”I säkraste laget” som Ridsportsförbundet har och det har getts ut två filmer som används på klubben. Man går också igenom säkerheten på teorin, framförallt med nybörjargrupper. Däremot känner han inte till att Konsumentverket har börjat med en stor satsning på säker ridsport. Han vet att de fick material därifrån som las ut i cafeterian och som eleverna på så sätt fick tillgång till. Men han är inte något vidare insatt i det.

Han fortsätter med att man till viss del går igenom hästarna och deras beteende på teorilektionerna, främst då för nybörjare. Det är viktigt och ett måste att man kan grunderna inom ridningen och hästarna innan man får börja rida. Ett annat sätt som är bra att lära sig på är att se på andra hur det betar sig och agerar i stallet och med hästarna. Charles säger dock att

⁵¹ Intervju, Fatima Ben-Aguiga, elev Färjestads Ridklubb 2007-06-12

de bara har snälla hästar inom ridskoleverksamheten. Det är ett måste för att det inte ska ske alltför många olyckor under ridlektionerna och hanteringen av hästarna.

Charles anser att tävlingar är ett bra test på det som eleverna lär sig. Eleverna på Färjestad uppmanas att tävla. Det är ett sätt för eleverna att visa vad de har lärt sig på skolan.

Säkerheten är stor vid tävlingarna. Eleverna får till exempel inte rida omkring själva innan de ska in på banan. Vid hoppning är det alltid personal inne på banan som snabbt kan hjälpa till om det skulle hända något.

Charles är enig med Katarina om att det inte finns så många säkerhetsutbildningar för ridskolepersonal. På Färjestad är säkerheten väldigt viktig och instruktörerna har gått igenom hur de ska handskas med hästarna på ett bra sätt för att undvika olyckor och skador. De har också gått en förstahjälpen kurs hos Röda Korset. Där ingick hjärt- och lungräddning och ABC-hjälp. De fick också lära sig att ta hand om skador som kan uppkomma just på en ridskola. Personalen har utöver detta fått en brandutbildning. Men några andra utbildningar finns inte. En av styrelseledamoten är säkerhetsansvarig på klubben och styrelsen håller just nu på att ta fram åtgärdsplaner för olyckor.

Liksom på Kils RF finns det ett rapporteringssystem på Färjestad. De har incidentrapporter på allt från att en häst har rymt från hagen till att någon ramlar av. Det är väldigt viktigt att skriva rapporter, inte minst ur försäkringssynpunkt. Däremot tycker han att det är dåligt med återrapporering från förbundet.

Som både Fatima och Sara nämnde så finns det både västar och hjälmar att låna på ridskolan. På frågan om varför det inte finns någon information till föräldrarna svarar Charles att de har satsat ganska stort på det. Klubben har haft två föräldrakurser. Tyvärr har det varit dålig upplutning på båda två. Han säger också att ridskolan har teori för eleverna.

Nybörjargrupporna har ganska mycket teori och sen på lite högre nivå brukar de utanför ridtillfällena anordna externa teorilektioner där de bjuder in andra utanför skolan att komma och hålla i dem.

Att rida säkert för Charles innebär att man rider bra. Man ska veta vad man gör och kunna läsa hästen. Han är inte så förtjust i att ha barnlektioner eftersom han anser att de är mer riskfyllda än vuxenlektionerna. Det gäller att ha samma regler hela tiden och att ha ”ögon i

nacken” säger han. Man måste vara noggrann och uppmärksam som instruktör på lektionerna för att minimera antalet olyckor. Allt kan hända och man måste vara beredd. Han är inte riktigt nöjd med det stora antalet elever i varje grupp. En stor grupp ökar alltid riskerna för oordning och därmed också riskerna för att det ska hända något. Helst skulle han vilja att grupperna skars ner men det skulle inte fungera rent ekonomiskt.⁵²

⁵² Intervju, Charles Jonsson, Ridinstruktör Färjestads Ridklubb 2007-06-19

3. Analys

3.1 Ridsportförbundets och Konsumentverkets samarbete

Tidigare i uppsatsen har jag redogjort för både Ridsportförbundets och Konsumentverkets arbete för en ökad säkerhet inom ridsporten. Båda två har gett ut material som ridskolorna har användning för. Men har förbundet och Konsumentverket samarbetat för att få så bra material som möjligt? Jag tog kontakt med Konsumentverket för att få svar på det. Där pratade jag med Kerstin Jönsson som nu har hand om det här projektet.

Hon förklarade att Konsumentverket hade ett nära samarbete med Ridsportförbundet innan de tryckte sitt material. De träffades regelbundet och de var med på förbundets säkerhetssammanträden. Förbundet granskade sedan materialet innan det trycktes och skickades ut. Det står på baksidan av häftena att de är faktagranskade av representanter från Svenska Ridsportsförbundet. Det är även representanter från andra organisationer, till exempel Svenska Islandshästhöjningen och Hästnäringens Yrkesnämnd, som också faktagranskat. Materialet är med andra ord väl genomarbetat och hon som har gjort illustrationen är även hon mycket kunnig inom hästvärlden.

Samarbetet har även fortsatt efter att materialet har tryckts. Konsumentverket närvarar vid styrelsemöten och sammanträden som berör säkerheten. Det finns inga planer än så länge på mer material som liknar det som redan finns. Däremot arbetar Konsumentverket nu på att få ut utbildningsmaterial till olika naturbruksgymnasier. Det gör de också i samarbete med förbundet och olika ridlärare.

Jag undrade också hur Konsumentverket hade gjort för att få ut sitt material till ridskolorna runt om i Sverige. Först och främst hade de skickat ut material till alla ridskolor som är registrerade hos Ridsportförbundet. Som nämnt ovan är det ungefär 1 000 medlemsklubbar vilket innebär att det når många aktiva inom ridsporten. Utskick har också gjorts till andra organisationer så som Ridlägrens riksorganisationens medlemmar, Islandshästförbundets medlemmar och Westernhästarnas organisation. De har också varit runt på en hel del evenemang, till exempel Globen Horseshow i december 2006 och Göteborg Horseshow i februari 2007. Dessa shower är oerhört populära med många besökare så de nådde ut till en stor folkmängd. På showerna hade de tävlingar för de minsta där de skulle titta på en bild och

säga vad som var fel på bilden. På varje show var det ungefär 1 000 tävlande med sina föräldrar. De har också åkt runt till olika företag och gymnasier för att tala om att de finns och för att dela ut material.

Ridsportförbundet är mycket positivt till samarbetet med Konsumentverket och anser att de gör en bra insats för ridsporten.⁵³

3.2 Återkoppling till forskningsfrågorna

I början av den uppsatsen ställdes en rad preciserade forskningsfrågor. Dessa frågor var;

- 1. Blir eleverna utbildad och informerad om säkerheten?*
- 2. Finns det en utbildad personal i säkerhetsfrågor som har huvudansvar för säkerheten?*
- 3. Anser föräldrarna att de får tillräckligt med information om säkerheten i stallet?*
- 4. Finns det rapporteringskrav för olyckor och försäkring mot olyckor?*
- 5. Finns det tillgång till säkerhetsutrustning (hjälm och väst) och använder eleverna det?*
- 6. Har ridskolorna tagit del av Konsumentverkets säkerhetsinformation?*
- 7. Är Ridsportförbundets säkerhetsanvisningar implementerade på ridskolorna?*

Efter att ha intervjuat elever, föräldrar och instruktörer på de två olika ridskolorna kan nu dessa frågor besvaras.

1. Blir eleverna utbildad och informerad om säkerheten?

Ja, enligt instruktörerna på respektive ridskola blir eleverna utbildade och informerade om säkerheten i stallet. Man går igenom på teorin och visar filmer med säkerhetsanvisningar. Det sker också en kontinuerlig uppföljning av säkerheten eftersom den ständigt ska finnas med i bakhuvudet och instruktörerna upprepar säkerhetsåtgärder och anvisningar till eleverna. Det är främst nybörjare som får mest säkerhetsinformation, sen ska det sitta i ryggmärgen och som elev ska man alltid tänka på säkerheten.

⁵³ Intervju Kerstin Jönsson Konsumentverket 2007-09-17

Däremot anser inte eleverna att de får tillräcklig med säkerhetsinformation. Bland annat finns det inte så mycket anvisningar om hur man ska bete sig i stallet om man kommer som till exempel besökare och inte vet hur det ska fungera i ett stall. Eleverna på Färjestad saknade teori där de får lära sig hur man ska bete sig i stallet. (Jag har nu fått höra av Katarina Ben Aguiga att det har införts teori på schemat för Fatima och Sara, och man kan ju hoppas att det här arbetet har bidragit lite till det). De hade dock fått lära sig det på en annan ridskola när de var nybörjare. Mycket information sprids via mun till mun. De lite mer erfarna hjälper de som är mer ovana eller så ber de ridlärarna om hjälp. Hästarnas dagsform är också en viktig säkerhetsaspekt. Tyvärr anser eleverna att de inte får tillräckliga rapporter om hur hästarna mår och på vilket humör de är just den dagen. Vill man veta något så får man fråga och sen brukar det spridas genom att elever pratar med varandra.

2. Finns det en utbildad personal i säkerhetsfrågor som har huvudansvar för säkerheten?

Nej, det finns ingen enskild utbildad säkerhetsansvarig bland personalen på vare sig Färjestad eller Kil. Däremot är en i styrelsen säkerhetsansvarig. På Kil är det ridskolechefen som i sin tur tar hand om de frågorna och ser till att alla instruktörerna tar del av dem. Båda instruktörerna är överens om att det skulle behövas fler säkerhetsutbildningar för personalen. På Färjestad är säkerheten mycket viktig och där har all personal fått gå Förstahjälpen kurs och lärt sig hjärt- lungräddning. De har också gått igenom skador som kan uppkomma på en ridskola. Även en brandutbildning har förekommit, vilket jag också kan tänka mig att Kils ridskolepersonal också har genomgått. Sedan är den egna erfarenheten och det logiska tänkandet som är den bästa grunden för säkerhet. Genom att tänka logiskt i olika situationer kan nog många olyckor förhindras.

3. Anser föräldrarna att de får tillräckligt med information om säkerheten i stallet?

Nej, varken Anette eller Katarina anser att de får tillräckligt med information som förälder. Katarina anser att det bara är barnen som får information och kan därför heller inte svara på om säkerheten är tillräcklig hög i stallet. Det är ett dilemma eftersom man som förälder vill veta att sitt barn är tryggt och säker där det vistas. Anette anser att det borde finnas kurser för föräldrarna så att de kan ta del av säkerhetsinformationen. Ofta är föräldrarna med under lektionerna och leder sina barn. Då är det oerhört viktigt att även de vet vad de ska göra om det händer någonting. Om en häst kastar av sin ryttare och springer iväg måste en förälder som är med inne i ridhuset veta vad den ska göra. Vet inte den att den ska göra halt med sin häst eller grips av panik kan det förvärra situationen betydligt.

Katarina Kvick håller med att det inte finns tillräckligt med information till föräldrarna, föräldrarna får bara information om de är med i stallet eller indirekt kan man säga om de är med på teorilektionerna. Det borde finnas broschyrer som föräldrarna kan ta del av. De flesta föräldrarna är hästkunniga men det är inget som ska tas för givet. En hel del kan ingenting om hästar och borde därför få information. På Färjestad har man enligt Charles satsat ganska stort på informationstillfällen för föräldrarna. Tyvärr har det varit dålig uppslutning på de här tillfällena. Kanske beror det på att det har funnits brister i informationen både från ridskolan och från föräldrarnas håll.

4. Finns det rapporteringskrav för olyckor och försäkring mot olyckor?

Ja, det finns rapporteringskrav på både Kils ridskola och Färjestads ridskola. På Färjestad har man ett rapporteringssystem som innefattar allt från att en häst har rymt från hagen till att någon ramlar av en häst. Rapporterna är väldigt viktiga ur flera synpunkter, bland annat ur försäkringssynpunkt och att man ska kunna redovisa för vad som har hänt om det till exempel skulle vara någon arg förälder som vill stämma stallet. Också på Kils ridskola finns det rapportering vid olyckor. Förr skickades dessa rapporter till distriktsförbundet men man fick ingen återrapporering eller sammanställning. Det borde finnas en mycket bättre uppföljning av rapporterandet.

5. Finns det tillgång till säkerhetsutrustning (hjälm och väst) och använder eleverna det?

Ja, det finns säkerhetsutrustning att låna på ridskolorna, både hjälmar och västar. Dock finns det inte så många västar att låna på Kil och helst ska man ha en egen så att man får rätt storlek och att den passar bra. Det blir allt vanligare att eleverna använder väst när de rider. Båda eleverna från Färjestad använder det, och som de påpekade gör alla det i deras ridgrupp. På Kil är det lite sämre med användandet av väst. Båda eleverna håller med om att de är lite slarviga med att använda den och borde göra det oftare. Det är främst vid hoppning som väst används oftare. Hjälm är en självklarhet när man rider och det är inte tillåtet att rida utan på en ridskola.

6. Har ridskolorna tagit del av Konsumentverkets säkerhetsinformation?

Ja, till så vida att materialet finns på skolorna men instruktörerna var inte speciellt bekanta med innehållet. På Färjestad la man fram materialet i kafeterian och så fick eleverna själva ta materialet om de ville ha. Däremot pratade jag med Katarina efter intervjun och hon nu ska använda häftet "Välkommen till stallet" till sina nybörjargrupper. Materialet är lättförståeligt

och pedagogiskt för unga ryttare vilket gör att det lämpar sig väldigt bra för undervisningsmaterial på teorilektionerna.

7. Är Ridsportförbundets säkerhetsanvisningar implementerade på ridskolorna?

Ja, det måste jag säga att de är. Hästarna på båda ridskolorna är väldigt lugna och trygga. Charles påpekade vikten av att ha trygga hästar. Det är speciellt viktigt när det är barn som rider. De har kanske inte samma kontroll över hästarna som vuxna har. På lektion måste man se upp så att man inte rider för nära den hästen som går framför för den kan bli sur och sparka. En sådan sak kan vuxna hålla lättare koll på än barn till exempel.

Varken Kil eller Färjestad har någon hingst i sin verksamhet, vilket ju inte är att rekommendera. Båda instruktörerna poängterade vidden av att lära hästarna rutiner vilket också Ridsportförbundet anser att man måste. Visst finns det på båda ridskolorna de hästarna som är lite mer lugnare än vissa andra och som brukar vara favoriter bland nybörjarna. Men som Ridsportförbundet rekommenderade så kan en mer oerfaren ryttare rida de mer lugnare och en som är mer van kan få prova på att rida en häst med lite mer ”fart” i sig. Det är bra att det finns olika typer av hästar på en ridskola eftersom man måste kunna utvecklas och även lära sig att hantera alla sorters temperament. Det är speciellt viktigt ifall man ska köpa en egen häst och inte riktigt vet vad för sorts häst det är förens man har haft den en tid. Både Färjestad och Kil är ridskolor som har funnits ett tag och därför kan de ha lite mer orutinerade hästar eftersom ridskolorna har mer vana elever som har ridit länge.

Båda ridlärarna har som nämnt ovan rutiner implementerade i sitt lärande till eleverna. De anser att rutiner är nyckeln till säkrare ridning. Vet hästarna vad de ska göra i vissa situationer så förhindras de att bli värre än vad de nödvändigt måste. De vet att de har det yttersta ansvaret för eleverna och att det ska råda ordning vid lektionerna. De kontrollerar att all utrustning på hästarna sitter som de ska och är med vid uppsittning och avstigning.

Ifråga om huruvida föräldrarna får tillräcklig med information är de båda instruktörerna oeniga. På Kil är man medveten om att det borde finnas mer information och eventuellt kurser för föräldrarna så att de ska kunna bli mer aktiva i sina barn ridning. På Färjestad har man däremot försökt med kurser vid två olika tillfällen. Tyvärr har de här kurserna inte fått något direkt genomslag och det var inte många föräldrar närvarande.

Som ridlärare måste man också föregå med gott exempel eftersom man blir en förebild för många unga ryttare. Både Katarina och Charles är kompetenta och bra förebilder på sina ridskolor.

Säkerhetsanvisningarna angående ridanläggningarna uppfylls också. I båda stallen är det ordning och reda. Eleverna vet också att det ska vara ordning och inte ligga en massa saker på stallgången eller runt om i stallet, som Fatima och Sara påpekade. Det ska inte vara en massa spring eller skrik kring hästarna och det är något som man får lära sig de första gångerna man är stallet.

Det som är lite mer negativt angående anläggningarna är att på båda ridskolorna är bilparkeringen belägna precis intill stallet. Men eftersom de flesta som kommer till stallet är medvetna om att man ska ta det försiktigt är det ingen större risk. Däremot finns det inga större bilvägar i närheten som man måste korsa för att ta sig till ridstigar i skogen vilket är bra. På båda ridskolorna är ridhuset och stallet sammanbyggda, vilket innebär att man slipper gå utomhus med hästarna för att rida sin lektion.

En annan viktigt säkerhetsåtgärd är utrustningen. Enligt Ridsportförbundet ska man använda bra kläder, skor eller stövel med klack och en godkänd hjälm. Det är också rekommenderat att rida med säkerhetsväst. En väst är ganska dyr att köpa och då är det bra om man kan få låna på ridskolan. Som nybörjare kanske man inte heller har köpt någon ridhjälm, för man kanske inte vet om man ska fortsätta rida. Eftersom man inte får rida utan hjälm så ska det finnas att låna på ridskolan. Om man ramlar av och slår i huvudet ska man inte använda samma hjälm och då är det också bra om det finns tillgång till hjälm så att man kan byta ut den gamla om man vill fortsätta lektionen. Både Kil och Färjestad kan erbjuda sina elever att låna hjälm och väst ifall de vill. Det finns dock bättre tillgång till väst på Färjestad än på Kil. De flesta eleverna är medvetna om att de borde använda väst oftare än vad de gör. Det räcker inte att bara använda den vid hoppning som i och för sig är lite mer riskfylld än vanlig dressyrridning, men oturen kan vara framme även då.

Ridskolornas beredskap vid eventuella olyckor är ganska hög. Färjestads ridskola har satsat på att utbilda sin personal i Första hjälpen och brandutbildning. Jag kan även tänka mig att Kil också har gjort det för sin personal. Båda ridskolorna tillämpar ett rapporteringssystem.

Däremot framkommer det inte om personalen på ridskolorna går igenom olyckor och tillbud för att kunna förhindra att samma sak händer igen.

3.3 Sammanfattning av forskningsfrågorna

Tabellen nedan sammanfattar hur svaren på respektive forskningsfråga blev.

Tabell 3.2 Sammanfattning av svaren på forskningsfrågorna

Forskningsfråga	Kils RF	Färjestads RK
Blir eleverna utbildad och informerad om säkerheten	Delvis	Delvis
En säkerhetsansvarig bland personalen	Nej	Nej
Tillräcklig information till föräldrarna	Nej	Nej
Rapporteringskrav	Ja	Ja
Tillgång till säkerhetsutrustning	Ja	Ja
Har de tagit del av Konsumentverkets säkerhetsinformation	Delvis	Delvis
Är Ridsportförbundets säkerhetsanvisningar implementerade på ridskolorna	Ja	Ja

Som tabellen visar så blir svaren på nästan alla forskningsfrågorna ja, vilket är väldigt bra. Det finns vissa områden som behöver förbättras, speciellt spridandet av information till berörda parter. Mer om vilka förbättringar som skulle kunna göras kommer i det nästföljande kapitlet.

På två av frågorna blev svaret delvis, vilket heller inte är helt tillfredsställande. Jag tror dock att det blir en förbättring, speciellt då frågan angående informationen från Konsumentverket. På Kil har man redan börjat ta till sig materialet och man planerar att använda sig av det på teorilektionerna för nybörjare. Konsumentverket arbetar aktivt på olika sätt (som nämnt ovan) för att deras information ska nå ut till så många som möjligt.

På ytterligare två av frågorna blev svaret nej, vilket inte är så bra. Speciellt viktigt är det att föräldrarna känner att de får tillräckligt med information för att kunna känna sig delaktiga och veta att de gör rätt när de är med deras barn till stallet.

4. Slutsats och avslutande diskussion

4.1 Slutsats

Syftet med den här uppsatsen var att undersöka hur säkerhetsarbetet på två ridskolor i Karlstadstrakten ser ut. Det har gjorts med hjälp av intervjuer med olika aktörer på ridskolan och Ridsportsförbundets säkerhetsanvisningar.

Svaret på den övergripande forskningsfrågan *Hur ser säkerhetsarbetet ut på två ridskolor i Karlstadstrakten?* Blir:

Jag anser att båda ridskolorna arbetar aktivt för att säkerheten ska vara så hög som möjligt och att säkerheten är hög i respektive stall. Man följer de säkerhetsanvisningar som Svenska Ridsportsförbundet rekommenderar. Stallen är ordentligt skötta och det är ordning och reda både inuti och utanför stallen. Personalen får utbildning inom Första Hjälp och brandsäkerhet. De får också lära sig hur de ska bete sig ifall det händer en olycka. Vad gäller brandsäkerheten är det viktigt att man inte röker i närheten av stallet. Ridsportsförbundet har dragit igång en kampanj om en rökfri sport och rökfria anläggningar. Målet är att alla Sveriges klubbar ska bli rökfria och det är styrelsen som beslutar om det. Just nu är det 403 klubbar som är anslutna. Både Kils Ryttarförening och Färjestad Ridklubb⁵⁴ har gått med vilket visar på att de är angelägna om att öka säkerheten på ridskolorna.

Personalen på ridskolorna arbetar också aktivt för att lära ut säkerhet till sina elever. Ridskolorna har teori (framför allt för nybörjare) där de lär ut säkerhet både i och utanför stallet. Man måste veta hur hästarna beter sig och kunna läsa av en häst (hur den fungerar) för att bli en bra ryttare. Båda ridskolorna har många elever på ganska få instruktörer och det kan vara svårt att på den korta tiden som eleverna rider (45 respektive 50 minuter i veckan) hinna lära ut tillräckligt till alla elever. Oftast behövs det mer än bara ett tillfälle i veckan för att bli en bra ryttare.

Ridskolor har ganska låg olycksfrekvens⁵⁵ jämfört med andra former av ridning. Detta på grund av att lektionerna genomförs under kontrollerade former och att man försöker ha trygga och säkra hästar. På både Färjestad och Kil finns det inga hästar som inte passar i

⁵⁴ <http://www2.ridsport.se/t2.aspx?p=90909> 2007-09-23

⁵⁵ Ann-Christine Barenhoff och Ulf Wilken "Säker med häst" 2003 s. 2

ridskoleverksamheten. Upptäcker man att någon häst inte av någon anledning skulle passa in i verksamheten låter man inte ovana och osäkra elever rida på dem. Oftast byter man ut den hästen mot någon bättre. Hästar är ju trots allt individer och det är inte alla som passar till att ha många olika ryttare med olika stilar ridandes på sig. Det är också viktigt att eleverna inte känner att de måste rida någon häst som det inte känner sig säkra på. Varken Kil eller Färjestad tvingar någon elev att rida på någon sådan häst.

Slutsatsen blir således att både Kil och Färjestad har generellt ett bra säkerhetsarbete men med en del brister som skulle kunna förbättras. Det är dock viktigt att poängtera att slutsatsen och svaren på forskningsfrågorna är gjorda utifrån svaren från de intervjuade personerna. Med andra personer skulle kanske slutsatsen och svaren på forskningsfrågorna se annorlunda ut och därför är det svårt att säga att det är så här det ser ut i verkligheten.

4.2 Förslag till förbättringar

Som framgått av den här undersökningen finns det en del brister i säkerhetsarbetet på de två ridskolorna. Med hjälp av forskningsfrågorna går det att se att det brister mest inom informationsdelen som nämnt ovan. För att den skulle bli bättre skulle ridskolorna kunna anordna kurser för föräldrarna. Jag är medveten om att Färjestad redan har provat detta men jag har fått den uppfattningen när jag pratade med Katarina att det skulle behövas en till och att flera föräldrar tyckte samma sak. På Kil har man inte provat att ha någon kurs och det kanske skulle fungera riktigt bra. Man skulle också kunna testa att sätta upp mer säkerhetsråd i stallen så att föräldrar och besökare tydligt kan se vad som gäller när de är i stallet. Jag har inte sett någon sådant på vare sig Kil eller Färjestad.

Det är också viktigt att eleverna känner att de får tillräckligt med säkerhetsinformation. De elever som jag intervjuade ansåg inte att de hade fått det. När man börjar som nybörjare får man information om hur man ska bete sig och hur man gör för att läsa av hästen. Sedan mattas den informationen av ju mer man rider. Självklart finns säkerhetstänkandet med i allt man gör i stallet. Man lär sig av att titta på de mer vana och de brukar också vara villiga att lära ur vad de kan till de lite mer ovana. För att eleverna ska känna sig lite mer säkrare angående säkerheten i stallet kan man vid terminsstart gå igenom bland annat brandsäkerhet. Det är oerhört viktigt att man vet vad som ska göras ifall det börjar brinna. Man kan också gå igenom hur man ska bete sig ifall det sker en olycka. Ett förslag är att ridskolan skulle kunna

anordna en säkerhetsdag där man går igenom allt det här och kanske bjuder in räddningstjänst som får undervisa och iscensätta olika scenarion som eleverna får aktivt delta i.

En annan brist är att instruktörerna inte känner att det finns tillräckligt med utbildningskurser för dem. Det är också något som skulle behöva åtgärdas. Jag vet att Ridsportförbundet har en hel del utbildning men det kanske skulle behöva finnas kortare utbildningar som bara sträcker sig över en dag eller ett par så att det är lättare för instruktörerna att delta. Det lokala förbundet skulle också kunna anordna säkerhetsutbildningar för ridskolorna här i Värmland. Det räcker att en från varje ridskola deltar och att den sedan blir säkerhetsansvarig och informerar den övriga personalen. Det kan också vara den säkerhetsansvarige som anordnar säkerhetsdagen på ridskolan. Det går dock inte att klandra ridskolorna för att det inte finns tillräcklig med utbildning och det är ett gott tecken att instruktörerna är villiga att lära sig mer.

Instruktörerna på ridskolorna ansåg heller inte att de riktigt kände till Konsumentverkets arbete för säker ridning. Konsumentverket har gjort och gör fortfarande mycket för att deras material och arbete ska komma till kännedom. Deras material är väldigt bra att ha i undervisningssyfte, då främst för nybörjare, och därför skulle det vara bra om ridskolorna hade det. Konsumentverket kanske skulle kunna göra en påminnelse till ridskolorna om att deras material finns. Det finns säkert ridskolor där man redan använder materialet, Kil är ju på väg att göra det, men ganska många skulle nog behöva en påminnelse.

4.3 Vidare forskning

Den här undersökningen är bara en förstudie till något som kan bli mycket större. Man skulle kunna utöka undersökningen till att involvera alla ridskolor i Värmland, eller varför inte Sveriges alla ridskolor. Fast då skulle man nog behöva koncentrera sig på en aspekt av säkerhetsarbete, kanske bara informationen till föräldrar och elever eller säkerhetsutrustningen på ridskolorna och så vidare. Det skulle bli alldeles för stort om man skulle ha med alla aspekter som den här undersökningen tar upp.

Jag tyckte att undersökningen gick att genomföra och de som jag intervjuade förstod frågorna och svarade utförligt. Det man skulle kunna utveckla är intervjuerna. Istället för att göra en enmansintervju skulle man kunna ha gruppdiskussioner. Då kanske man skulle få mer ut av

frågorna och svaren skulle bli ännu mer utförligare eftersom det oftast är lättare att diskutera i grupp än att man själv ska svara på frågor.

I de här grupperna skulle man kunna fokusera på en sak till exempel utrustningen. Gruppen skulle få diskutera vad som är bra utrustning och vad som är mindre bra. Varför man använder viss utrustning och varför man inte använder viss utrustning. Det hade kanske varit lättare för en grupp att diskutera specifika ämnen.

Det skulle vara intressant att utveckla det här projektet för att se hur säkerheten ser ut på fler ridskolor och sedan kunna jämföra dem. Kil och Färjestad är ganska lika vad det gäller deras säkerhetsarbete så det skulle vara intressant om någon annan ridskola arbetade på ett annat sätt för att få andra vinklingar på säkerhetsarbetet.

4.4 Avslutande diskussion

”Ridning under” kontrollerande former, t ex lektionsridning, har låg olycksfrekvens. Detta är dock ett av de lämpligaste tillfällena att ge ryttarna de kunskaper och attityder som förhindrar olyckor senare. Ridskolorna och ridinstruktörerna har således en nyckelroll i säkerhetsarbetet. All ridundervisning skall därför ta upp säkerhetsfrågorna aktivt och utöver ridutbildningen även omfatta hantering av häst i stallet och vid hand”.⁵⁶

Det här citatet från Ridsportförbundets häfte ”Säker med häst” tycker jag sammanfattar på ett bra sätt hur en ridskola och dess instruktörer ska arbeta med säkerheten. Att rida på ridskola är bland det säkraste sättet att rida och det ska det fortsätta att vara.

Jag har lärt mig mycket av att skriva den här uppsatsen och det blir extra intressant eftersom jag själv rider som elev på ridskola. Jag måste erkänna att jag inte använder säkerhetsväst men att jag efter det här arbetet har fått mig en tankeställare. Inte minst eftersom jag som vuxen ska föregå med gott exempel för dem som är mindre.

⁵⁶Ann-Christine Barenhoff och Ulf Wilken ”Säker med häst” 2003 s. 5

Sammanfattningsvis kan jag konstatera att både Kil och Färjestad gör ett gott säkerhetsarbete och försöker göra sina elever till ansvarsfulla och säkerhetsmedvetna ryttnare. Jag tycker att båda ridskolorna föregår med ett gott exempel och jag kan bara hoppas att alla ridskolor i Sverige är lika säkerhetsmedvetna.

Ridning är en riskfylld sport och kommer aldrig att bli helt säkert eftersom det involverar levande djur. Djur med en så stark flyktinstinkt som hästen kan man aldrig helt och fullt lita på att den inte kommer att skena iväg eller skvätta till så att man ramlar av. Dock är hästar underbara djur som oftast inte skadar en medvetet och det finns väl inget bättre än att sätta av i galopp i skogen?

Referensförteckning

Litteratur

Barenhoff, Ann-Christine och Wilken, Ulf *Säker med häst- Säkerhetsanvisningar inom svensk ridsport* Strömsholm 2003

Esiasson, Peter & Gilljam, Mikael (red) *Metodpraktikan* Stockholm, Norstedts Juridik AB 2004 Andra upplagan

Häften

Konsumentverket

Konsumentverket ”En vägledning till säkrare häst- och ridverksamhet” 2006

Faktablad ”Fritidsskador med häst” Konsumentverket

Konsumentverket ”Guide till din skyddsutrustning i stallet och till häst” 2006

Konsumentverket ”Välkommen till stallet” 2006

Socialstyrelsen

Socialstyrelsen EHLASS ”Hem- och fritidsolycksfall i Sverige” Femmårsrapport 1998-2002

Svenska Ridsportförbundet

Svenska ridsportsförbundet *Verksamhetsinriktning med ekonomisk plan för tiden 2006-2007*

Artiklar

Sven Forsström ”Hur farligt är det att rida”? 2001

Internet

Expressen

<http://www.expressen.se/1.769545> 2007-08-04

Färjestads Ridklubb

<http://www.fark.se/startsidan/ridklubben/anlaggningen.shtml> 2004-08-04

<http://www.fark.se/startsidan/ridklubben.shtml> 2007-08-04

<http://www.fark.se/startsidan/ridklubben/trivselgruppen.shtml> 2007-08-04

Göteborgs Posten

<http://www.gp.se/gp/jsp/Crosslink.jsp?d=763&a=205253> 2007-03-22

Karlstads Ridklubb

<http://www.krk.se/> 2007-09-23

Kils Ryttarförening

<http://www.kilsrf.se/anlaggningen.htm> 2007-08-04

<http://www.kilsrf.se/handikapp.htm> 2007-08-04

<http://www.kilsrf.se/us.htm> 2007-08-04

<http://www.kilsrf.se/personal.htm> 2007-08-04

Konsumentverket

<http://www.sakerhet.konsumentverket.se/mallar/sv/artikel.asp?lngCategoryId=605&lngArticleId=4971> 2007-08-13

http://www.konsumentverket.se/mallar/sv/lista_artiklar.asp?lngCategoryId=806 2007-08-13

Ridsportförbundet

<http://www2.ridsport.se/t2.aspx?p=704324> 2007-03-22

<http://www2.ridsport.se/t2.aspx?p=90056> 2007-08-14

<http://www2.ridsport.se/t2.aspx?p=701543> 2007-08-14

<http://www2.ridsport.se/t2.aspx?p=90909> 2007-09-23

Intervjuer

Anette Andersson

Fatima Ben-Aguiga

Katarina Ben-Aguiga

Maja Brunzell

Charles Johnsson

Kerstin Jönsson

Katarina Kwick

Sara